

הסיפור שלי

סיפור מעורך השראה
לשולחן השבת

"אנעים זמירות, ושירים אארוג"

פרופ' צבי מלאכי

אפריקה ועדות המזרח - תחום התמחותה של אשתי המנוחה, ד"ר מיכל שרף-מלאכי, בעצמה בת העדה התוניסאית. במסגרת פעילותי האקדמית, חקרתי ופרסמתי מאמרים גם בנושא מנהגי חב"ד.

בסוף שנת תשמ"ב (1982), נסעתי עם משפחתי לשנת שבתון בארצות הברית, ויותר משעניין אותי לראות את הבניינים הגדולים במנהטן, רציתי מאוד לנצל את ההזדמנות כדי להיפגש עם הרבי.

לקראת חג השבועות תשמ"ג (1983), יצר איתי קשר הרב בן ציון ליפסקר ע"ה, רבה של העיר ערד, יהודי חם ולבבי. הכרתי את משפחת ליפסקר שהייתה ממייסדי השכונה, עוד מהתקופה בה התגוררתי בשיכון חב"ד בלוד. באותה שנה הוא נסע לרבי לחג השבועות, והזמין אותי להצטרף אליו ולעשות את החג בקראון הייטס. נעניתי להזמנתו ברצון.

במהלך ימי החג השתתפתי בהתוועדויות של הרבי, ואף זכיתי ליחס של קירוב מצדו. במוצאי החג, בעת חלוקת "כוס של ברכה" שאל הרבי את הרב ליפסקר, "איפה הפרופסור?" עמדתי לא הרחק, ומיד התקדמתי לעבר הרבי והוא מזג לכוסית שבידי מתוך הגביע שלו.

לאכזבתי, התברר שבאותה תקופה הרבי כבר לא קיבל יחידים למפגש אישי, אבל הרב ליפסקר הבטיח להשתדל לסדר לי פגישה אישית - יחידות - עם הרבי. אמר ועשה. באותה שנה חל חג השבועות בימים רביעי וחמישי. אינני יודע במה זכיתי - אבל הרב ליפסקר הצליח לסדר עבורי יחידות פרטית ביום שישי, אסרו חג שבועות.

מצאתי את עצמי בצהרי יום שישי יושב לבדי על הספסל ליד חדרו של הרבי, לאחר שטבלתי במקווה, וממתין שהמזכיר יכניס אותי. הרבי קיבל את פניי בספר פנים יפות ושמחות, ומיד בתחילת הפגישה מסרתי לידו את הפ"נ - מכתב "פדיון נפש" שהכנתי מראש, ובו כמה שאלות בנוגע למצב הבריאותי של הוריי, וכן בנוגע להמשך עבודתי בניהול המכון לחקר הספרות באוניברסיטה.

לגבי המשך עבודתי כמרצה באוניברסיטה עם שובי ארצה בתום שנת השבתון, לא היה לי שום ספק. מעבר לכך שהייתה זו פרנסתי, הרי בתור יהודי שומר מצוות הרציתי בפני תלמידים שלא היה להם כמעט מושג ביהדות. לימדתי אותם פיוטים ושירי קודש ונשמה של רבי יהודה אבן גבירול ואחרים. היה ברור לי שזו שליחות רוחנית ממדרגה ראשונה, כי אחר כך היו באים ושואלים, "למה הסתירו מאתנו את הסיודור? למה העלימו מאתנו את היופי שבפיוטי הקודש?" ידעתי שהרבי עצמו תמיד תמך ועודד פעילות מסוג זה במוסדות אקדמיים ובקרב הציבור האינטלקטואלי.

מוצאי ממשפחה בעלת רקע חסידי מובהק - סביי מפולין ומגליציה היו חסידי באבוב וגורליץ, וגם אחרי שהוריי עלו ארצה כחלוצים בשנת תרצ"ה (1935), שמר אבי על קשר הדוק עם עולם החסידות. הוא היה מקורב לאדמו"רי חצרות בעלז, צאנז, קרעטשניף ועוד, ובתקופה מאוחרת יותר, גיליתי שגם עם הרבי היה לו קשר מכתבים.

בתחילת שנות תש"כ (1960) שימשתי כשליח הסוכנות היהודית בקופנהגן בירת דנמרק, ועסקתי בהוראת מקצועות היהדות בבית ספר "ישורון". את בית הספר ניהל הרב עזריאל חייקין, שנשלח לקופנהגן על ידי הרבי לאחר שגורש ממקום שליחותו הקודם, מרוקו, בעוון "פעילות ציונית". הרב החסידי ממוצא רוסי כבש את ליבם של בני הקהילה הייקים, והם החליטו למנותו לרבה של קופנהגן. בהמשך, הביא הרב חייקין לעיר את הרב אברהם אזדבא, המשמש כיום כחבר בית הדין של שכונת קראון הייטס. למדתי תניא בקביעות עם הרב אזדבא, וכשנפרדנו, העניק לי למזכרת ספר תניא השמור עמי עד היום.

בעקבות נישואיי, עברתי לגור בשיכון חב"ד בלוד, שם התקרבת לחב"ד ובגנו התחנך במוסדות חב"ד. במקביל לעבודתי כמרצה לספרות באוניברסיטת תל אביב, הקמנו בלוד ספרייה גדולה ומכון למחקרי ספרות ולצדו את "מוזיאון למורשת עדות ישראל". המכון התמקד בעיקר ביצירה הספרותית של מורשת יהדות צפון

«

לציון שבועים שנה למנהיגותו של הרבי, יתמקדו פרסומי JEM בכל שבוע
באחד מהמאורעות, הרעיונות או האישים הקשורים לחייו של הרבי.

מאורעות.
רעיונות אישים.

הוא גילה עניין רב גם בתחום התפילה - נוסחאות ומהדורות של סידורים, פירושים ומנהגי תפילות. התרשמתי מאוד מרוחב הדעת והיקף הידיעות העצום שלו, ברמה שלא פוגשים בדרך כלל בעולם התורני.

השיחה בינינו התארכה, ואף שהיה זה יום שישי קייצי וארוך, השבת הלכה והתקרבה. מספר פעמים נכנס המזכיר כדי לרמוז שעלינו לסיים, אך הרבי סימן לו לצאת. אפשר לומר שניהלנו שיחה מדעית של ממש, והכל בספר פנים יפות ובסבלנות רבה. למרות המרחק בין עולמות החסידות והאקדמיה, שמת ליב שהרבי אינו מזלזל בעולם האקדמי ואינו ירא ממנו, אלא יודע לרתום גם אותו ולנצלו כדי להרבות כבוד שמים.

פרופ' צבי מלאכי הוא דוקטור לפילוסופיה ומרצה בכיר (בדימוס) בחוג לספרות עברית של אוניברסיטת תל אביב. הוא ייסד וניהל את "מכון הברמן למחקרי ספרות" וכן את ה"מוזיאון למורשת עדות ישראל" בלוד, ועורך את כתב העת ליצירה יהודית "זהות - מהות". הוא רואיין בספרייה העירונית "לדורות" בלוד, בחודש שבט תשע"ה (2015).

לזכות אבינו היקר הרב יעקב שי' מינסקי ולעילוי נשמת אמנו היקרה מרת שיינא באשע בתיה ע"ה הוקדש ע"י בנם ר' שניאור ויוכבד שיחיו מינסקי

השבוע לפני:

< תשד"מ (1984) — ביחידות עם הרב פנחס מנחם אלטר, אשר התמנה כעבור שש שנים למלא את מקום אביו כאדמו"ר ה"פני מנחם" מגור, שוחח עמו הרבי באריכות בנוגע ללימוד דף יומי מהתלמוד הירושלמי שהונהג באותה עת בחסידות גור. לקראת סוף פגישתם, עוררו הרבי לערוך את ה"סיומים" על כל סדר בפרסום גדול. "בזמן האחרון בכלל, אוהב העולם 'פרסומת', ובפרט בארצות הברית. ולכן, כאשר חסר בפרסום הדבר, הרי זה יוצר רושם שיש חיסרון בדבר".¹ יב באדר א'

< תשנ"ב (1992) — אחרי ערבית, חילק הרבי את קונטרס "ואתה תצווה", מאמר חסידות שהוגה והודפס לקראת פורים קטן, בצירוף 'לעקאח' - פרוסת עוגת דבש - ושני שטרות של דולר. על כוונת הרבי לחלק את הקונטרס נודע כבר בשעת צהריים, והשמועה עשתה לה כנפיים. למעלה משמונת אלפים אנשים, נשים וטף הגיעו לחלוקה, שנמשכה כשלוש שעות. הייתה זו החלוקה האחרונה של קונטרס על ידי הרבי - כעבור שבועיים עבר הרבי שבץ - ולכן, קונטרס זה נושא משמעות מיוחדת עבור החסידים. י"ד באדר א'

1 תורת מנחם התוועדות תשד"מ ב, עמ' 1047

מופס ומופץ באה"ק ע"י צעירי אגודת חב"ד / המרכז לעזרי שלוחות טל' 1777-373-03

ההקדשות שלכם
מאפשרות את המשך הפצת הגיליון השבועי.
לפרטים נוספים
ולהרשמה לקבלת הגיליון השבועי בדוא"ל
כתבו לנו: sipursheli@jemedi.org

שאלתי הייתה בנוגע להמשך הניהול האדמיניסטרטיבי של מכון כ"ץ לחקר הספרות שעל יד אוניברסיטת תל אביב. במשך שנתיים ניהלתי את המכון בהצלחה, הוצאתי חיבורים שונים וערכתי אירועים לרגל השקת הספרים - אבל הדבר היה כרוך בלא מעט מאבקים מצד אנשים שונים, שמתוך קנאה ניסו לבחוש ולהערים קשיים. מצב זה גרם לי למאוס בתפקיד ולרצות לוותר עליו, אבל הרבי עודד אותי להמשיך. "עדיף שאת התפקיד הזה ימלא אדם ירא שמיים" אמר, והוסיף שגם בכך יש שליחות.

סיפרתי לרבי על המכון ועל המוזיאון שהקמתי בלוד, ועל הספרים השונים שהוצאנו במסגרת המכון, בעיקר חיבורים תורניים של רבני תוניס וקבצי פיוטים וספרים ביוגרפיים על דמויות פחות מוכרות בעולם המערבי. "האם אפשר לקבל עותק מהספרים הללו לספרייה שלנו כאן?", שאל הרבי. כשאמרתי לו שכבר מסרתי למזכירות עותק מהספרים, הגיב הרבי, "ברוך שכיוון לדעת קטנים". תחילה לא הבנתי בדיוק למה כוונתו, וברגע שקלטתי שברוב ענוותנותו אמר זאת על עצמו, הסמקתי וחשתי מבוכה רבה.

במהלך שיחתנו גילה הרבי עניין רב בתחומי עבודתי המדעית. הספרות היהודית וכתבי"ד היה נושא הקרוב ללבו, וחלק גדול ממחקרי המדעי היה בנוי על כתבי הגניזה הקהירית המפורסמת. "חוץ מהגניזה הקהירית, יש עוד גניזות", העיר הרבי, "חבל שלא נותנים עליהן את הדעת ומצילים אותן". אכן, ברבות מקהילות יהודי צפון אפריקה לשעבר נותרו גניזות שהכילו כתבי יד וספרים נדירים. אני אישית ביקרתי כמה פעמים בתוניס במסגרת חקירת הגניזה הג'רבראית, ואף נפגשתי עם הרב פינסון, שליח הרבי בתוניס.

"לרבי הרי יש שלוחים הפזורים במדינות אלו, אולי הם יוכלו לטפל גם בנושא זה?", הצעתי.

הרבי חיך, אך דחה את הרעיון. "יש להם הרבה תפקידים אחרים, חשובים לא פחות", אמר, כשכוונתו כמובן לענייני הפצת היהדות. עם זאת, ידוע לי שרבים מהשלוחים באותן מדינות, שידעו עד כמה מייקר הרבי את הנושא, שלחו אליו לא מעט כתבי יד שמצאו, ואלו נמצאים כיום בספריית חב"ד הגדולה הסמוכה למרכז חב"ד העולמי.

הרבי התעניין בנושאים שאני מלמד באוניברסיטה - תחום הפיוטים, ובמיוחד פיוטי סדר עבודת יום הכיפורים, שעליהם עשיתי את עבודת הדוקטורט שלי. אחד מניגוני חב"ד שהרבי בעצמו לימד, הוא על מילות הפתיחה של "שיר הכבוד" - "אנעים זמירות, ושירים אערוג, כי אליך נפשי תערוג". זהו פיוט עתיק שחובר באשכנז סביב המאה השתים עשרה למניינים, שנאמר בקהילות רבות ביום הכיפורים.

סיפרתי לרבי שגיליתי פיוטים עתיקים רבים שלא היו מוכרים כלל, שנכתבו לפני למעלה מאלף וחמש מאות שנה. שיתפתי אותו לגבי תיאוריה שפיתחתי ביחס לשמו של אחד הפייטנים החשובים והמפורסמים - רבי אלעזר הקליר. יש הסברים ותיאוריות שונות לגבי משמעות שמו, אבל אני גיליתי ששמו המקורי היה רבי אלעזר ברבי, שפירושו גדול או חשוב. מקור המילה קליר הוא ככל הנראה ביוונית, ומשמעותה חזן ובעל תפילה.

הרבי האזין ברוב קשב ועניין, וקיבל את התיאוריה. נראה היה שהרבי נהנה מהשיחה בנושאי ספרות ופיוטים, נושא שלא רבים מכירים או עוסקים בו, ושעליו כנראה לא הרבו לדבר עמו.

אף שהשתדלנו כמיטב יכולתנו לאמת כל פרט, תוכנם של הסיפורים משקף את דברי הרבי כפי שאלו חובנו בשנתנו על ידי השומעים והשתמרו בזיכרונם.

MY ENCOUNTER with the REBBE

בסיוע חברי

THE JEM FOUNDATION

ואתה תצווה... להעלות נר תמיד